

УДК 323.2**О. М. Балакірева**, канд. соціол. наук

Інститут економіки та прогнозування НАН України

СТАВЛЕННЯ ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ¹

За результатами опитування аналізується ставлення різних груп і прошарків населення до незалежності України, до відзначення Дня Незалежності, динаміка у відповідях щодо підтримки незалежності.

Ключові слова: державна незалежність, референдум, відзначення Дня Незалежності.

№1. Якби референдум щодо проголошення державної незалежності України відбувався сьогодні, то як би Ви на ньому проголосували?

	Серед усіх	Залежно від віку, років				
		18–29	30–39	40–49	50–59	60–99
Підтримав/ла би незалежність України	61	66	63	61	63	54
Не підтримав/ла би незалежність України	21	16	18	19	20	30
Не брав/ла би участі в референдумі	1	10	10	14	12	10
Важко відповісти	7	8	9	6	5	6

	Серед усіх	Регіон опитування						
		Захід	Центр	Північ	Схід	Південь	АР Крим	м. Київ
Підтримав/ла би незалежність України	61	87	62	81	42	52	31	89
Не підтримав/ла би незалежність України	21	4	22	11	31	34	36	2
Не брав/ла би участі в референдумі	1	5	8	7	18	8	15	9
Важко відповісти	7	4	8	1	9	6	18	0

¹ За результатами опитування "Ваша думка: літо 2013 року" в межах постійного моніторингу громадської думки населення України, що проводяться Центром "Соціальний моніторинг" та Українським інститутом соціальних досліджень ім. О.Яременка спільно з відділом моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій Інституту економіки та прогнозування НАН України. Всього опитано 2010 респондентів у 24 областях України, АР Крим та м. Києві. Стандартні відхилення при достовірних 95 відсотках і співвідношенні змінних від 0,1 : 0,9 до 0,5 : 0,5 становлять 1,34–2,24 відсотка. Метод отримання інформації: індивідуальне інтерв'ю "віч-на-віч" за місцем проживання респондента.

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

	Серед усіх	Рівень освіти					
		Початкова освіта (< 9 кл.)	Базова середня освіта (9 кл.)	Повна загальна середня	Базова вища освіта	Повна вища освіта	Маю вчену ступінь
Підтримав/ла би незалежність України	61	51	45	59	63	68	86
Не підтримав/ла би незалежність України	21	31	30	22	19	18	0
Не брав/ла би участі в референдумі	1	12	17	11	12	9	0
Важко відповісти	7	6	8	8	6	5	14

N2. Скажіть, будь ласка, як Ви ставитеся до свята – Дня Незалежності України?

	Серед усіх	Залежно від віку, років				
		18–29	30–39	40–49	50–59	60–99
Для мене це дійсно велике свято	23	22	23	23	25	22
Для мене це звичайне свято, як і інші офіційні свята	39	48	42	39	36	32
Для мене це не свято, а звичайний вихідний день	27	20	27	29	29	30
Для мене це не свято, і я вважаю, що цей день повинен бути робочим	9	7	7	6	9	13
Важко відповісти	2	3	1	3	1	3

	Серед усіх	Регіон опитування						
		Захід	Центр	Північ	Схід	Південь	АР Крим	м. Київ
Для мене це дійсно велике свято	23	47	22	27	11	10	7	40
Для мене це звичайне свято, як і інші офіційні свята	39	36	41	45	41	33	34	42
Для мене це не свято, а звичайний вихідний день	27	12	25	22	34	40	44	14
Для мене це не свято, і я вважаю, що цей день повинен бути робочим	9	3	9	5	13	16	13	4
Важко відповісти	2	2	3	1	1	1	2	0

Цікаво простежити динаміку у відповідях на запитання: "Якби референдум щодо проголошення державної незалежності України відбувався сьогодні, то як би Ви на ньому проголосували?". Так, у 2001 р. за незалежність проголосували б 56% населення, а проти – 28%. Решта респондентів вагались із відповіддю. У 2011 р., коли відзначалося двадцятиріччя незалежності, за даними національного моніторингу "Українське суспільство" (ІС НАНУ), тих, хто голосував би проти незалежності, виявилось, як і раніше, 28%, а тих, хто проголосував би за незалежність, виявилось значно менше, ніж у 2001 р., навіть менше половини опитаних – 47%, та дуже багато було тих, хто не визначився. У 2013 р., напередодні чергової річниці незалежності за неї проголосували б 61% населення – це значно більше, ніж у 2001 р., та майже в 1,5 разу більше, ніж два роки тому. Характерно, що найвищий відсоток (66%) позитивних відповідей на це запитання отримано серед молодих людей віком 18–29 років, і для цих молодих людей альтернативи незалежності немає, оскільки вони народилися чи з ранніх літ зростали в незалежній країні, і для них відповідь на це запитання сама собою зрозуміла.

Не підтримують незалежність 21% опитаних. Та є приблизно 18% тих, хто вагається або взагалі не голосував би на такому референдумі, – це пасивна частина соціуму, яка вважає, що в країні і без них вирішаться усі питання. У віковій категорії 18–59 років відповіді респондентів на підтримку незалежності коливаються навколо 61% та трохи вище. А серед громадян від 60 років та старше ці показники не перевищують 54%, що близько до даних по всьому населенню у 2001 р.

Найбільші відмінності спостерігаються по регіонах опитування, і вони не просто статистично значущі, а говорять про цілком різні політичні орієнтації частин суспільства. За незалежність у Києві виступають 89% мешканців, а в Західному регіоні – 87%, що в порівнянні із середнім показником (61%) значно вище. У Північному регіоні незалежність підтримують 81%. В АР Крим за незалежність країни виступають 31%, на Сході – 42%, на Півдні – 52%, у Центрі 62%. Різниця між показниками Києва та Криму майже трикратна. І, відповідно, серед тих, хто не підтримав би незалежність, різниця ще більша: у Києві не підтримали б незалежність усього 2%, на Заході – 4%, а в Криму – 36%. Таким чином, за підтримки більшості (61%) ставлення до держави Україна серед різних категорій громадян доволі різне.

У нашому дослідженні за самовіднесенням людей до тієї чи іншої національності (самоідентифікацією) різниця в підтримці незалежності між українцями та росіянами доволі велика, фактично у два рази: серед тих, хто відносить себе до українців, за незалежність проголосували б 66%, а серед тих, хто відносить себе до росіян, – 32%. До того ж, більша частина громадян, які відносять себе до росіян, відповіли, що не взяли б участь у референдумі, або вагались з відповіддю.

МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Чим більший рівень освіти, тим вища у людей готовність підтримати незалежність України. Серед тих, хто має не лише вищу освіту, але й вчений ступінь, показник такої підтримки становить 86%. Щодо матеріального становища людей, залежність тут така ж, як і за рівнем освіти: чим вище у людей матеріальне становище, тим більшою мірою вони підтримують незалежність.

Висновок однозначний: чим комфортніше людям живеться в країні, тим більшою мірою вони готові підтримати свою країну як таку, а також формування держави. І цей висновок підтверджується аналізом: ми ставили людям запитання, наскільки вони зацікавлені пов'язувати долю з Україною, жити у цій країні, розвивати її чи все ж таки хотіли б переїхати до іншої країни. У людей, які відповіли, що хотіли б виїхати з країни, рівень підтримки незалежності України трохи нижчий, хоча він і становить 51%. А серед тих, хто стверджує, що не поїхав би з країни, виступили на підтримку її незалежності 64%.

З тим, що це велике свято, згодні 23% респондентів, для 39% це звичайне свято, як і всі інші офіційні свята, 27% вважають, що для них це звичайний вихідний день і 9% – що це не свято і це має бути звичайний робочий день. Тут значуща різниця не за віковими групами, а за регіонами. У Західному регіоні 47% респондентів вважають, що це дійсно велике свято, у Києві такої думки дотримуються 40%, це в два рази більше, ніж середній показник по країні. У Криму вважають День Незалежності великим святом 7% опитаних, на Сході – 11%. За відповідями, що День Незалежності має бути звичайним робочим днем, лідирують Крим, Схід та Південь – у повній відповідності тим настроям, які загалом спостерігаються тут щодо незалежності України. А чим вищий у громадян рівень освіти, тим більш прихильне в них сприйняття незалежності як дійсно значущого, великого свята.

Відповіді на оціночне запитання про незалежність стали своєрідним відображенням задоволеності громадян тим, як ідуть справи в нашій країні. У 2013 р. бачимо певне погіршення соціальних настроїв, оскільки не все так швидко змінюється на краще, як хотілося б. З одного боку, всі раділи, що пережили найскладніший період кризи, але після неї не настало істотного покращення матеріального становища. З іншого боку, до теперішнього часу немає чіткої стратегії розвитку країни; сьогодні дуже багато тем, які дебатуються і за якими немає однозначної відповіді, починаючи з вектора інтеграції і до вибору пріоритетних моделей розвитку, – тобто, дуже багато питань і через 22 роки продовжують залежати від політичних інтересів, від зміни еліти, і це породжує дещо скептичну оцінку незалежності. Цікаво, що в Києві завжди спостерігається більш високий рівень оптимізму. Це, напевне, пов'язано з тим, що тут більш високий рівень життя і в людей більше можливостей реалізувати себе.

Але незалежність України все ж відбулася. Відбулася хоча б тому, що ми маємо фактично нове покоління, у якого за всіма показниками зростає почуття гордості за свою країну, зростає підтримка її незалежності, у якого вже інший рівень самоідентифікації. Але це не означає, що цим усі проблеми вирішені. Бо ж коли ми говоримо про бажання покинути свою країну, то перш за все його виявляє саме молодь як найбільш активна та мобільна частина суспільства. Поставимо перед собою запитання: чи створена в Україні гарна, міцна держава? За багатьма ознаками як незалежна держава Україна відбулася, а як ефективний механізм управління суспільством – ні. Необхідно забезпечити прозорість діяльності влади, сформувавши її підзвітність та компетентність, позбутися корупції. А найголовніше те, що має бути в центрі державницької уваги, як ідеологія, – це повага до кожної конкретної людини з боку суспільства, з боку законів, з боку влади. І лише тоді ми зможемо сказати, що у нас відбулася гарна держава, в якій кожна людина живе з почуттям власної гідності.

О. Н. Балакирева, канд. соціол. наук

ОТНОШЕНИЕ К ДНЮ НЕЗАВИСИМОСТИ УКРАИНЫ

По результатам опроса анализируются отношение разных групп и слоев населения к независимости Украины, к празднованию Дня Независимости, динамика в ответах относительно поддержки независимости.

Ключевые слова: государственная независимость, референдум, празднование Дня Независимости.

O. M. Balakireva, Candidate of Sociological Sciences

ATTITUDES TOWARD UKRAINE'S INDEPENDENCE DAY

According to the results of the survey are analyzed attitudes of different groups and strata of the population to the independence of Ukraine, the celebration of Independence Day, the dynamics in the responses regarding support of the independence.

Keywords: state independence, referendum, celebration of the Independence Day.